

КЛАСТЕРНІ МОДЕЛІ ІНТЕГРАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЕКОНОМІКУ РЕГІОНІВ

М.В. Одрехівський

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, Дрогобич
odr2002@ukr.net

Роздержавлення та приватизація в Україні спричинили розрив науково-дослідних, економічних, та виробничо-технологічних зв'язків, породили різноманіття форм власності, що у сукупності, за умов становлення ринкових відносин, потребує використання світового досвіду з практики створення територіальних виробничих об'єднань, які отримали назву кластер. Кластери як інтегровані утворення підприємств, фірм, організацій, установ, діяльність яких знаходиться у одній сфері бізнесу, є глобальним явищем. Вони існують у розвинених країнах, у країнах, що розвиваються, та у країнах з перехідною економікою. Досвід зарубіжних країн світу свідчить, що кластери сприяють регіональному розвитку. Тому в основу методології побудови моделей інтеграції інноваційних підприємств у економіку регіонів пропонується покласти кластерні моделі. Кластерні моделі стали сьогодні ефективною організаційною формою інтеграції суб'єктів господарювання за географічною ознакою з метою об'єднання зусиль у певній сфері діяльності для отримання синергетичного ефекту, конкурентних переваг, активізації економічного та інноваційного розвитку.

Поняття «кластер» бере початок від висунутої американським економістом М. Портером концепції кластерної моделі господарства. «Кластер – це група близьких, географічно взаємозв'язаних компаній та співпрацюючих з ними організацій, які спільно діють у певному виді бізнесу» та «характеризуються спільністю напрямів діяльності та взаємодоповненням однією іншою». Тобто за своєю сутністю кластер – це територіально-господарське взаємозумовлене об'єднання базових, суміжних, допоміжних та обслуговуючих підприємств. Внаслідок науково обґрунтованого підходу до об'єднання підприємств, організацій та

установ, відповідно до природних, соціально-економічних умов регіону, з його транспортним, економіко-географічним положенням, досягається певний економічний ефект.

Найбільш широковживаними визначеннями кластерів, кожне з яких підкреслює основну рису їх функціонування, можна вважати: регіонально обмежені форми економічної активності всередині споріднених секторів, які зазвичай прив'язані до певних наукових установ (науково-дослідних інститутів, університетів тощо); досить вузько визначені сектори, у яких суміжні етапи виробничого процесу утворюють ядро кластера (наприклад ланцюг “постачальник - виробник - збутовик - клієнт”). До цієї ж категорії потрапляють і мережі, що формуються навколо головних підприємств (фірм); галузі економіки, визначені на високому рівні агрегації або сукупності секторів на ще вищому рівні агрегації.

У науковій літературі сьогодні визначено сім основних характеристик кластерів, комбінації яких можуть визначати вибір певної кластерної стратегії: географічна: побудова просторових кластерів економічної активності, починаючи від суто місцевих (наприклад садівництво в Нідерландах) до насправді глобальних (аерокосмічний кластер); горизонтальна: кілька галузей (секторів) можуть входити до більшого кластера (наприклад система мегакластерів в економіці Нідерландів); вертикальна: у кластерах можуть бути присутні суміжні етапи виробничого процесу. При цьому важливо, хто саме з учасників мережі є ініціатором і кінцевим виконавцем інновацій у межах кластера; латеральна: у кластері об'єднуються різні галузі (сектори), які можуть забезпечити економію за рахунок ефекту масштабу, що приводить до нових комбінацій (наприклад мультимедійний кластер); технологічна: сукупність галузей (секторів), що використовують аналогічну технологію (наприклад біотехнологічний кластер); фокусна: кластер фірм, зосереджених навколо одного центру - підприємства (фірми), науково-дослідного інституту або навчального закладу; якісна: тут важливим є питання не тільки про те, чи справді підприємства (фірми) співпрацюють, але й про те, яким чином вони це роблять.